

УДК: 94 (437) «19»:323.1

ФОРМУВАННЯ ЕТНОНІМА НАСЕЛЕННЯ ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСІ

Ладжун Ю. Ю. (Ужгород)

Автор розглядає проблему визначення етнічного назви на території Підкарпатської Русі у 20-30-х рр. ХХ ст., показує динаміку змін у використанні різних термінів на позначення місцевого населення в залежності від культурницького спрямування інтелігенції.

Ключові слова: етнізм, етнічнонаціональна політика Чехословаччини, Підкарпатська Русь, населення, етнічна назва.

Постановка проблеми. Проблема визначення етнічного назви та пов'язана з нею проблема етнічної належності населення Підкарпатської Русі протягом тривалого часу стояли дуже гостро. Їхній аналіз вимагає врахування того факту, що протягом досить тривалого часу загальноприйнятого етнічного назви не існувало. Ситуація ускладнюється й тим, що в чехословацький період (20-30-ті рр. ХХ ст.), використовуючи один етнічний назви, часто розуміли його по-різному, в залежності від національно-культурного спрямування або політичної орієнтації дослідника. Витоки такого розуміння слід шукати в національно-культурній ситуації кінця ХІХ ст.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема етнічного назви населення Підкарпатської Русі розглядалася здебільшого в контексті дослідження етнічнонаціональної належності населення. Важливо відзначити, що науковці, які дотримуються різних культурно-національних орієнтацій (народовецька, русофільська), часто трактують як національну належність населення, так і етнічний назви крізь призму своїх поглядів. Така позиція була притаманна всім без винятку дослідникам 20-30-х рр. ХХ ст. Характеризує вона й деяких сучасних авторів, насамперед П. Ференца [23].

Основа нашого дослідження складають праці та спогади культурних і громадсько-політичних діячів чехословацького періоду. Умовно поділяємо їх на народолюбів (В. Шандор [20], А. Штефан [21; 22], Ю. Грім [3], о. В. Лар [11]) та русофільів (І. Жидовський [7], П. Сова [15], Н. Зоркій [8]). У працях діячів народовецького напрямку простежується еволюція вживання етнічного назви від «руські», «русини» до «руські-українці» та «українці». Така еволюція засвідчує, що домінуючим як серед населення, так і серед інтелігенції 20-30-х рр. ХХ ст. було вживання етнічного

«руські», «русини». Натомість етнічний назви «українці» поширювався серед населення дуже повільно. Праці русофільів дають можливість простежити тенденції використання етнічного назви представниками даного національно-культурного напрямку. Варто відмітити, що вони постійно вдавалися до маніпуляцій, вживаючи замість загальноприйнятого «руські» термін «русские», намагаючись при цьому довести, що обидва терміни тотожні.

Загалом представники обох напрямів зафіксували як тенденції використання етнічного назви, так і претензії щодо чехословацької влади, яка, на їхню думку, завжди підтримувала протилежний напрям. На наше переконання, це є свідченням того, що чехословацький уряд дотримувався нейтралітету у протистоянні народолюбів та русофільів.

Важливим джерелом вивчення проблеми становлення етнічного назви населення Підкарпатської Русі є збірки законів Чехословацької Республіки [26; 28; 29], які дозволяють простежити еволюцію вживання етнічного назви саме офіційною владою. Зазначимо, що уряд використовував два варіанти етнічного назви – «русини» та «руські», які вважалися тотожними. Що стосується сучасних чеських та словацьких дослідників, то варто відмітити, що майже всі вони використовують термін «русини» («rusini») [24; 27; 30].

Із сучасних дослідників виділимо О. Мазурка [12], Д. Данилюка [4] та І. Стряпка [17], які певною мірою торкалися проблеми етнічного назви населення Підкарпатської Русі. До прикладу, О. Мазурок, досліджуючи діяльність Ю. Жатковича, визначав і його ставлення до проблеми етнічнонаціональної належності населення та фіксував варіанти етнічного назви, які використовував історик. І. Стряпко, здійснивши ґрунтовне дослідження історії товариства «Просвіта», багато уваги приділяв його діяльності, в тому числі й поширенню етнічного

«українці». Він зазначає, що в середовищі просвітян не було однаковості щодо використання етноніма. Старше покоління просвітян вживало терміни «руські», «русини», а молодше – «українці».

Метою публікації є дослідження процесу становлення етноніма населення Підкарпатської Русі наприкінці XIX ст. та у 20-30-х рр. XX ст.

Основний текст. Більшість дослідників по відношенню до населення земель сучасного Закарпаття (яке на той час було складовою «Фелвдейку» – Верхнього краю, або Угорської Русі) вживали етнонім «угророси». З одного боку, такий етнонім означав належність місцевого населення до українців чи росіян (в залежності від автора). З іншого, термін «угророси» вказував на державно-правову приналежність мешканців Угорської Русі, цим самим підкреслюючи належність їх до Святостефанської корони [5; 13, с. 154].

Заснування «Общества святого Василя Великого» (1861 р.) сприяло поширенню серед інтелігенції Угорської Русі русофільських поглядів. Основне завдання «Общества святого Василя Великого» зводилося до сприяння розвитку інтелектуального життя й поширення народної просвіти. Для досягнення цих завдань воно повинно було видавати книги для шкіл, брошури для читання й журнали для освіченої громадськості. В коло його завдань входило також поширення корисних відомостей через видання книг і різних іконописних зображень.

Новостворене товариство з часу свого виникнення не призначалося для масової культурно-просвітницької роботи серед населення, основним об'єктом його діяльності була інтелігенція. З одного боку, таку зацікавленість інтелігенцією можна пояснити асиміляцією, якої вона зазнала. Відсутність чітко визначеної самоідентифікації, свого національного усвідомлення в інтелігенції не дозволяли їй вести цілеспрямовану роботу серед населення. З іншого боку, інтелігенції тих років були властиві апатичність і замкнутість. В той час як словацька та чеська інтелігенція вели культурно-просвітницьку роботу серед населення, підкарпатська зосередилася на творенні культурного конструкту для вузької групи осіб.

Власне, діячі «Общества святого Василя Великого» й започаткували русофільську традицію. Культурно-просвітницька діяльність товариства полягала в поширенні русофільства серед інтелігенції. Ідеолог підкарпатського русофільства І. Раковський виходив з того, що корінне слов'янське населення Підкарпатської Русі – це «маленькая подкарпатская ветвь русского народа» [4, с. 202], а отже, завданням товариства вбачав поширення російської мови та російської культури. Слід відмітити, що

російською мовою серед інтелігенції мало хто володів, а отже, й російська культура для підкарпатської інтелігенції була майже невідомою. Показовими є слова І. Сільвая, який зазначав: «В начале 60-х годов моё ведение в русском языке было ещё недостаточно. Оно ограничивалось просто-народным говором... Если я желал что-нибудь изложить по-русски, то прежде должен был составить по-мадярски и то самое переводить на русский язык; но и тот перевод выходил крайне неуклюжим, тяжёлым и исполненным мадяризмами» [14, с. 41]. Фактично, І. Сільвай визнавав, що російської мови він не знав, а міг розмовляти лише місцевим діалектом, та й то з мадяризмами. Що ж стосується етноніма, то члени «Общества святого Василя Великого» використовували термін «угро-русские», але при цьому розуміли населення Угорської Русі як частину російської нації. Власне, така позиція одного з керівників товариства, І. Раковського, викликала несприйняття з боку частини інтелігенції. Та попри це русофільську традицію все ж було закладено та вкорінено в середовищі частини інтелігенції.

Наприкінці XIX ст. русофільський напрям поступово слабшає. В якості альтернативи йому формується народовецький напрям, що заперечував тезу про належність місцевого населення до російської нації. Народовці використовували етнонім «руські» або «русини» для позначення населення Угорської Русі. Зокрема, в 1881 р. Л. Чопей видав «Русько-мадярський словарь», в передмові до якого вперше з'явилася теза про те, що «руський язык є самостоятельный и не може ся держати наречием російского» [6, с. 39]. Проте довготривалого ефекту цей рух не мав. Угорський уряд намагався використати його в боротьбі проти русофілів, які, у свою чергу, розглядали його як один із способів мадяризації.

Серед українських науковців та культурних діячів також не було єдності у поглядах на проблему використання етноніма населення Угорської Русі. Деякі з них використовували етнонім «угорські українці» [6]. Проте більшість вживали терміни «руські» чи «русини» [2; 18]. Спільним для них було те, що вони розглядали місцеве населення виключно як частину української нації, яка в силу ряду причин була відірвана від решти українців і зазнала значного асиміляційного тиску. В 1896 р. з ініціативи М. Драгоманова галичанська інтелігенція склала маніфест «І ми в Європі. Протест галицьких русинів проти мадярського тисячоліття», в якому наголошувалося на належності закарпатських русинів до української нації й висловлювався протест проти політики мадяризації, мета якої – знищити будь-які сліди Русі на території Угорщині [9, с. 23]. Цей

протест підписали І. Франко та ще 45 галичанських діячів.

Можемо констатувати, що галичанська інтелігенція досить пильно стежила за подіями в Угорській Русі й намагалася налагодити співпрацю з місцевою інтелігенцією. Активністю в цьому плані відзначався, зокрема, В. Гнатюк, який здійснив шість етнографічних експедицій землями Австро-Угорщини. Метою своїх експедицій він визначив так: зібрати якомога більше матеріалів, видати їх і довести, що Угорська Русь ще не зовсім змадяризувалася, що там ще живуть русини, які не втратили характерних рис українсько-руського народу [19, с. 321]. В. Гнатюк намагався залучити до співпраці місцеву інтелігенцію, але старше покоління, яке дотримувалося русофільських позицій, відмовилося від співпраці. Представники молодшого покоління (Ю. Жаткович, Г. Стрипський, Л. Дем'ян, О. Невицький), як правило, використовували етноніми «угроруські» [12, с. 59], «руські», «русини» [16], проте розглядали населення як частину української нації. Цей факт засвідчує недостатню поширеність етноніма «українці» як в Угорській Русі, так і в Галичині. Варто відмітити, що на кінець XIX ст. в Галичині достатньо сильними були позиції русофілів, що не могло не відбитися на підкарпатській інтелігенції.

Підходячи до проблеми використання етноніма не інтелігенцією, слід зазначити, що тут також не було єдності. Підкарпатські селяни використовували етноніми «русини», «руські», «руснаки», «угророси», «мадяри греко-католицького обряду», в залежності від рівня національної свідомості та ступеня асимільованості. В цьому контексті важливо зазначити, що національна свідомість населення була досить низькою, що підтвердив і журналіст І. Німчук, який на початку Першої світової війни відвідав Угорську Русь. За його словами, в околицях, заселених здебільшого українською масою, вживали назву «руснак», у мішаних населених околицях – «мадяри греко-католицького обряду» [22, с. 265-266].

Проте Перша світова війна внесла свої корективи. Вона сприятливо вплинула на процес консолідації народів Центральної Європи та Балкан, активізувавши, зрештою, державотворчі процеси. Загалом цей процес можна назвати «із війни у націю» [17, с. 70], адже саме Перша світова війна стала каталізатором, який прискорив процес консолідації націй, зростання їхньої національної свідомості. Як правило, вплив позначався через посилення відчуття відмінності від представників інших народів, які воювали пліч-о-пліч або були ворогами. Колишні селяни, а теперішні вояки австро-угорської, німецької чи російської армій гостро відчували

свої національні особливості, створювали національні клуби та земляцтва, охоче сприймали ідею національної державності. Відтак, Перша світова війна мала значний вплив на розвиток національної свідомості населення. І в австро-угорській, і в російській арміях воювала велика кількість українців, які зустрічалися один з одним на полі бою та з мирними жителями, коли потрапляли в полон. Такі контакти, безумовно, сприяли усвідомленню їхньої єдності.

Власне, державотворчі процеси, що охопили Центральну Європу після закінчення війни, є найкращим тому підтвердженням. Не вдаючися детально в аналіз діяльності різних народних рад, що виникли в Підкарпатській Русі, зазначимо лише, що в той час починають фіксуватися два основні варіанти етноніма: «русини» та «руські». Деколи для деталізації вживався термін «угорські русини», щоб наголосити саме на населенні Підкарпатської Русі.¹

Приєднання території Закарпаття до Чехословаччини після закінчення Першої світової війни та повоєнного поділу світу розглядалося різними угрупованнями еліти краю як найкращий варіант, який до того ж на певний час сприяв її згуртуванню. Чехи, які в перспективі повинні були отримати нові землі, були недостатньо обізнані з національною, культурною, соціальною та економічною ситуацією в краї. Відтак, проблема вживання офіційного етноніма урядом та адміністративними органами загострилася. Звертаємо увагу на той факт, що наведені вище факти засвідчують, що навіть у середовищі місцевої еліти та науковців не було єдиного, загальноприйнятого етноніма щодо населення.

Ведучи перемовини про умови входження Підкарпатської Русі до складу Чехословаччини, Центральна Руска Народна Рада (ЦРНР) у своєму Протоколі до уряду також вживала різні терміни: пункт 1 – «Русини становлять незалежну державу в Чехословацькій республіці»; пункт 4 – «Угорсько-руська держава буде самостійною в усіх питаннях управління та у внутрішніх справах» [1, с. 92-94]. Це не сприяло проясненню ситуації із вживанням етноніма. Навпаки, в офіційних документах фіксувалася відсутність загальноприйнятої назви.

У Меморандумі № 6 під назвою «Питання угорських русинів», представленому 5 лютого 1919 р. Високій Раді, та в «Меморандумі»

¹ Прикладом такої деталізації можна вважати звернення Всенародного конгресу в Хусті, де було вжито термін «угорські русини». Відмітимо, що станом на 1919-1920 рр. етнонім «українці» не став домінуючим і в Галичині, де поруч із ним використовувалися етноніми «руські», «русини».

міністра закордонних справ Чехословаччини Е. Бенеша від 17 травня 1919 р., який було передано на розгляд Г. Нікольсу, членові Комісії з чехословацьких питань, стосовно населення Підкарпатської Русі вживався термін «угорські русини». Мирна конференція мала стати політичною запорукою існування такої автономно визначеної території в рамках єдиної Чехословацької держави з усіма правовими наслідками, що з цього випливають.

Продовжуючи переговори про статус Підкарпатської Русі у складі Чехословаччини, представник американських русинів Г. Жаткович 1 липня 1919 р. представив на аудієнції президенту ЧСР Т. Масарику своє розуміння автономії у пропозиції під назвою «Fundamentals of Organization» («Основи Організації») [25]. Під час зустрічі Г. Жаткович отримав так званий «Preliminary Administration Plan» («Попередній адміністративний план»), який розробив міністр внутрішніх справ А. Швєгла. В першому документі («Основи Організації») Г. Жаткович накреслив таку управлінську модель для території підкарпатських русинів, за якої головною фігурою адміністративно-політичного управління мав бути губернатор. Він розумів Русинську державу (Rusin Stat) як складову федеративної держави. Таким чином, визначається тенденція використання терміну «русини» в якості загального етноніма населення Підкарпатської Русі.

Генеральний Статут для організації адміністрації Підкарпатської Русі визначав, що до рішення Сойму буде використовуватися назва «Підкарпатська Русь», або «Русинско», а етнонім населення було визначено як «русини» та «руські» [8, с. 8]. Проте, в перекладі російською мовою вживався етнонім «русский», що було літературним перекладом і свідчило про слабку обізнаність чехів у нюансах вживання термінів та їх розуміння. Зауважимо, що чехи терміном «rusky» («руські») позначали росіян, і на письмі терміни «русские» та «руські» у чеській мові не розрізнялися (вони писалися однаково – rusky). Хоча різниця в цих термінах була дуже суттєвою. Лише згодом чехи почали писати ці терміни порізно, щоб показати їхню відмінність.

Здійснюючи аналіз змісту положень Сен-Жерменського договору в тій його частині, яка стосується «Руської території на південь від Карпат» (частина II, § 10-13) [28, с. 255], зустрічаємо вживання етноніма «русини». Такий самий етнонім фіксується й у Конституції Чехословаччини [26].

Таким чином, упродовж 1919-1921 рр. чеські урядові чинники формують етнонім населення Підкарпатської Русі – «русини», який і використовується в офіційних документах. Чеські вчені або чиновники, які працювали в Підкарпатській Русі, намагалися пояснити

нюанси вживання етноніма. Мова йде про науковця Їржі Крала та Флоріана Заплетала. Обидва вони вказували на те, що чеське **ruský** (rusinský) кирилицею повинно писатися як «**русський**» – у значенні «малороси», «українці», і що цей термін відрізняється від терміну **rusky**, який кирилицею повинен писатися як «**русский**» – у значенні «великороси», «росіяни» [24]. Отже, попри те що обидва терміни пишуться майже однаково, вони суттєво відрізняються між собою за змістовим наповненням.

Отже, в чехословацьких правових документах паралельно вживалися два терміни – «руські» та «русини» – для позначення населення Підкарпатської Русі. Власне, як бачимо з наведених вище фактів, вони традиційно рівноцінно вживалися як населенням, так і елітою. Що ж стосується товариства «Просвіта» та «Общества им. Духновича», то вони намагалися впливати на чехословацький уряд з метою домогтися проведення вигідної їм етнополітичної політики.

Відмінності між обома товариствами були не лише у вживанні етноніма, але й у розумінні національної приналежності населення Підкарпатської Русі. «Просвіта» стояла на позиціях, згідно з якими населення Підкарпатської Русі є частиною української нації. Полеміка з русофілами щодо національної приналежності населення, попри негативні прояви, сприяла більш ґрунтовному вивченню історії та культури Підкарпатської Русі. Спираючись на історичні дані, просвітяни доводили, що предки місцевого населення кількома хвилями переселялися на терени Підкарпатської Русі з України [10, с. 5-6]. У своїй полеміці вони використовували результати наукових досліджень пам'яток давнього письменства, вивчення пісенного спадку, мовознавчих досліджень, які це підтверджують.

Просвітяни пройшли певну еволюцію у використанні етноніма для позначення населення Підкарпатської Русі. Старше покоління просвітян, яке у своїх працях і промовах часто називало населення «русинами (малоросами)», або «руськими», хоча й розуміло при цьому його належність до української нації, етнонім «українці» не використовувало. На противагу їм, молода генерація просвітян, яка мала загострене почуття національної ідентичності, завжди вживала виключно назву «українець».

Представники «Общества им. Духновича» найчастіше використовували етнонім «русские», рідше – «карпаторосси». Основу їхньої теорії національної приналежності населення Підкарпатської Русі становила теза про «общерусскую народность». Таким чином, допускалося вживання терміну «малороси», але лише у значенні південної частини

«общерусской народности». Хоча на практиці такий термін майже не використовувався, оскільки його використовували просвітяни.

Варто відмітити, що чехословацький уряд дотримувався визначеної в Сен-Жерменському договорі, Генеральному Статуті та Конституції термінології і визначав етнонім населення Підкарпатської Русі виключно як «руські» або «русини». При цьому послідовно відкидалися вимоги будь-якого з товариств нав'язати своє розуміння етноніма. Попри численні звернення до уряду та протести, залучення фахівців, збирання підписів і діяльність у чехословацькому парламенті депутатів, які дотримувалися народовецької чи русофільської позиції, в офіційних документах продовжували використовуватися зазначені етноніми. Таким чином, чехословацька влада зайняла нейтральну позицію у протистоянні між народовцями та русофілами. Найкращим підтвердженням тому були численні скарги обох товариств на те, що чехословацька влада підтримує опонентів. Прикладом скарг русофілів можуть слугувати статті та брошури Н. Зоркого, в яких він нещадно критикує владу за те, що вона залишається непохитною у своїй позиції, вживаючи терміни «руські» та «русини», й тим самим підтримує народовців.

Частина сучасних дослідників вбачала в такій позиції чехословацького уряду намагання створити й підтримувати так звані «третьї шлях», тобто культивувати твердження про те, що «руські / русини» є окремою нацією. Але такі твердження є дещо перебільшеними, адже

жодного організаційного оформлення представники «третього шляху» так і не отримали. На нашу думку, в даному випадку, беручи до уваги фактичну розстановку політичних сил і гостроту полеміки між народовцями та русофілами, уряд намагався проводити нейтральну політику, спрямовану на забезпечення єдності Чехословацької держави та максимального залучення до співпраці як народовців, так і русофілів.

Підсумовуючи, зазначимо, що проблема етноніма населення Підкарпатської Русі стояла досить гостро. Протягом тривалого часу не існувало єдиного загальноприйнятого етноніма. Терміни, що використовувалися, залежали від державної приналежності території Підкарпатської Русі, національно-культурних переконань авторів. Загалом найбільш уживаними термінами були «руські», «русини». Саме такий варіант етноніма й був зафіксований у чехословацьких законах та використовувався урядом. Попри це, представники товариства «Просвіта» та «Общества им. О. Духновича» використовували власні варіанти етноніма: перші – здебільшого поєднання «русини / українці» чи «руські / українці», другі – відповідно «русские», «карпаторосси». Але, незважаючи на намагання вплинути на чехословацький уряд з метою використання власного варіанту етноніма та власного розуміння етнонаціональної приналежності населення, останній продовжував дотримуватися термінології, запровадженої ще на початку 20-х рр. ХХ ст.

1. Ванат І. Нариси новітньої історії українців Східної Словаччини / І. Ванат. – Т. І (1918-1938). – Братислава, 1979. – 364 с.
2. Верхратський І. Знадоби до пізнання угро-руських говорів / І. Верхратський // Записки Наукового т-ва ім. Т. Шевченка. – Т. XXVII, XXX.
3. Грім Ю. Читальняне! / Юрій Грім // Народний ілюстрований календар т-ва «Просвіта» на рік 1931. Річник ІХ. – Ужгород: Друкарня «Свобода». – С. 92-95.
4. Данилюк Д. Д. Історія Закарпаття в біографіях і портретах / Д. Д. Данилюк. – Ужгород: Патент, 1997. – 289 с.
5. Де-Воллан Г. А. Угро-Русскія народныя пѣсни / Г. А. Де-Воллан. – С.-Петербург: Типография МВД, 1885. – 269 с. (Репринтне видання).
6. Дорошенко Д. Угорська Україна / Дмитро Дорошенко. – Прага: Всесвіт, 1919. – 61 с.
7. Жидовскій І. Пряшевская Русь въ борбѣ за своѣ права / Иван Жидовскій // Подкарпатская Русь за годы 1919-1936. – Ужгородъ, 1936. – С. 87-91.
8. Зоркій Н. Споръ о языкѣ въ Подкарпатской Руси и Чешская Академія Наукъ / Н. Зоркій. – Ужгородъ: Школьная помощь, 1924. – 67 с.
9. І ми в Європі: Протест галицьких русинів против мадярського тисячоліття // До історії національних меншин Австро-Угорщини (XIX - поч. ХХ ст.) / Упорядкування Й. В. Кобаля, передмова В. І. Худанича. – Ужгород: Карпати- Гражда, 2001. – 23 с.
10. Їжак. Українець чи рускій. Лекції для народа. Частина перша / Їжак. – Мукачево, 1938. – 39 с.
11. Лар В. Мы в семѣ народѣв / Василь Лар // Народний ілюстрований календар т-ва «Просвіта» на рік 1930. – Річник VIII. – Ужгород: Друкарня «Свобода». (Без нумерації).
12. Мазурок О. С. Юрій Жаткович як історик та етнограф / О. С. Мазурок. – Ужгород: УжНУ, 2001. – 292 с.
13. Мыцок О. Приятель «пораненого брата». М. П. Драгоманів (В 35-ту річницю смерті) / О. Мыцок // Подкарпатска Русь. – Ужгород, 1930. – Річник VII. – Юній (Число 6). – С. 152-155.

14. Сильвай И. А. (Уриил Метеор). Избранные произведения / И. А. Сильвай. – Словацкое издательство художественной литературы, 1957. – 411 с.
15. Сова П. Развитие подкарпаторусского общинного и обласного самоуправления / Петр Сова // Подкарпатская Русь за годы 1919-1936. – Ужгород, 1936. – С. 113-120.
16. Стрипський Г. З старшої писемности Угорської Русі / Г. Стрипський. – Ужгород, 1924. – 36 с.
17. Стряпко І. О. Товариство «Просвіта» в громадсько-політичному та культурному житті Закарпаття (1920-1939): Монографія / Іван Олександрович Стряпко. – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2012. – 328 с.
18. Томашівський С.. Угорські русини в світлі мадярської урядової статистики / С. Томашівський // Записки Наукового т-ва ім. Т. Шевченка. – Львів, 1903. – Т. LVI.
19. Хланта М. Значення наукової діяльності Гнатюка у формуванні української мовної свідомості на Закарпатті / М. Хланта // Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні: Матеріали науково-практичної конференції (Ужгород, 5-6 жовтня 1992 року). – Ужгород, 1993. – С. 321-325.
20. Шандор В. Спомини. Том 1: Карпатська Україна 1938-1939 / В. Шандор. – Ужгород: МПН „Гражда”, 2000. – 390 с.
21. Штефан А. За правду і волю: Спомини і дещо з історії Карпатської України / А. Штефан. – Кн. I. – Торонто, 1973. – 390 с.
22. Штефан А. За правду і волю: Спомини і дещо з історії Підкарпатської України / А. Штефан. – У 2-х кн. – Кн. II. – Торонто: Накладом українського видавництва «Пробоем», 1981. – 352 с.
23. Ференц П. Етнонаціональна орієнтація українців Закарпаття в 20-30-ті роки ХХ століття / П. Ференц. – Мукачево: Карпатська вежа, 2005. – 216 с.
24. Blahusova D. Prerovsky literarni mistopis 19 a 20 stoleti. – Olomouc, 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://theses.cz/id/iett4r/82889-119819535.pdf>.
25. Zatkovic G. Otkrytie – Expose. – Homestead: «Rusin Information Bureau» Greek Cath. Union Building, 1921. – 30 с.
26. Zákon ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html.
27. Pejša Robert. Autonomie Podkarpatske Rusi jako politicko-pravni problem v prvnich letech existence Československe republiky 1919-1921 / Red. Veseř Harna // Moderní dějiny: Sbornik k dejaniam 19 a 20 stoleti. – 14, Historicky Ystav Academic ved ČR. – Praha, 2006. – 366 s.
28. Sbirka zakonů a nařizeni statu Česko-slovenskeho. – Ročník 1920. – Častka XXVI. – S. 255.
29. Sbirka zakonů a nařizeni statu Česko-slovenskeho. – Ročník 1920. – Častka LXV. – S. 913.
30. Švorc P. Stanovlenie krajinskej hranice madzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou (1919-1921) // Zakarpatska Ukraina v ramci Československa (1919-1939): Збірник матеріалів VI наукової карпатознавчої конференції (Пряшів, 2-4 вересня 1998 р.). – Філософський факультет Пряшівського університету. – Пряшів, 2000. – С. 44-45.

РЕЗЮМЕ

ФОРМИРОВАНИЕ ЭТНОНИМА НАСЕЛЕНИЯ ПОДКАРПАТСКОЙ РУСИ

Ладжун Ю. Ю. (Ужгород)

Автор рассматривает проблему определения этнонима на территории Подкарпатской Руси в 20-30-х гг. ХХ в., показывает динамику изменений в использовании различных терминов для обозначения местного населения в зависимости от культурнического направления интеллигенции.

Ключевые слова: этноним, этнонациональная политика Чехословакии, Подкарпатская Русь, население, этническое название.

SUMMARY

THE FORMATION OF POPULATION'S ETHNONYM IN CARPATHIAN RUTHENIA

J. Ladzhun (Uzhhorod)

The author analyzes the problem of defining the ethnonym in Carpathian Ruthenia during the 20's and 30's of the twentieth century, shows various use of different terms referring the local population, depending on the cultural direction of the intellectuals.

Keywords: ethnonym, ethno-national policy of Czechoslovakia, Carpathian Ruthenia, population, ethnic name.